

Organická chemie

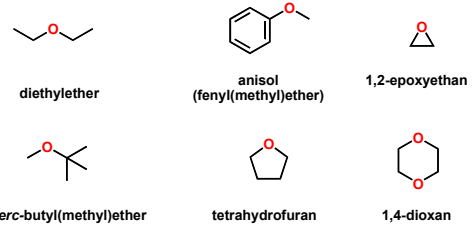
14. Etery, thioly a sulfidy (a jiné sloučeniny síry)

Doc. Ing. Pavel Bobál, CSc.
Ústav chemických léčiv, Farmaceutická fakulta VFU,
Palackého 1/3, 642 12 Brno

Úvod

Struktura etherů - $R-O-R'$

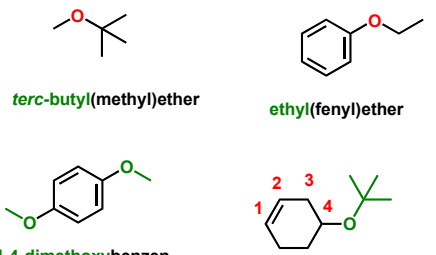
diethylether anisol (feny(methyl)ether) 1,2-epoxyethan

tert-butyl(methyl)ether tetrahydrofuran 1,4-dioxan

2 14. Etery, thioly a sulfidy Organická chemie

Názvosloví etherů

- přípona - ether

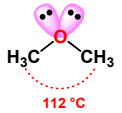

tert-butyl(methyl)ether ethyl(feny)l ether

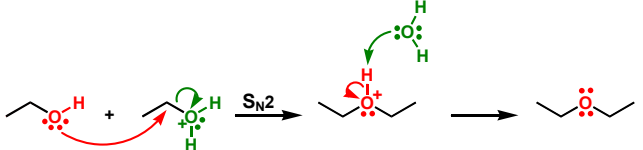
1,4-dimethoxybenzen 4-tert-butoxycyklohexen

3 14. Etery, thioly a sulfidy Organická chemie

Struktura a vlastnosti etherů

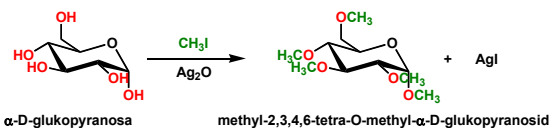
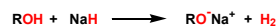
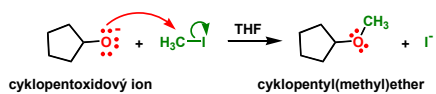

Příprava etherů

4 14. Etery, thioly a sulfidy Organická chemie

Příprava etherů: Williamsonova syntéza etherů

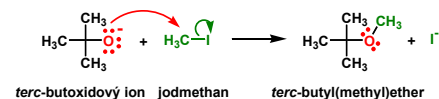
5

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

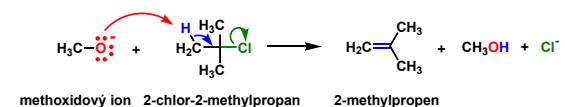

Příprava etherů: Williamsonova syntéza etherů

$\text{S}_{\text{N}}2$ reakce

E2 reakce

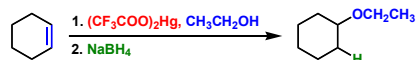
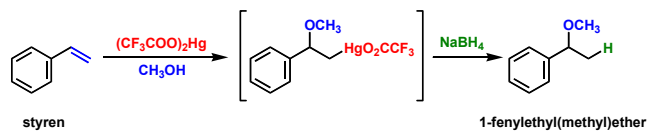

6

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Alkoxymerkurace alkenů

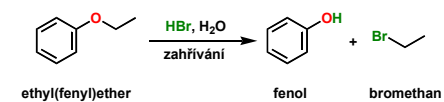
7

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

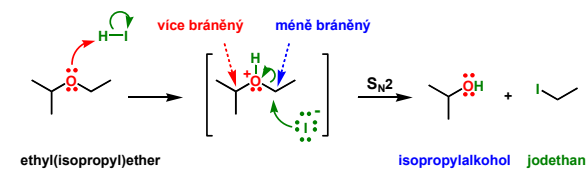

Reakce etherů: kyselé katalyzované štěpení

- štěpí se silnými halogenovodíkovými kyselinami

- primární a sekundární alkyl ethery – halogen atakuje méně stericky bráněný alkyl ($\text{S}_{\text{N}}2$)

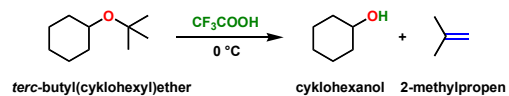
8

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Reakce etherů: kyselá katalyzované štěpení

- terciární, benzylové a allylové ethery – přes karbokationy (S_N1 a E1)

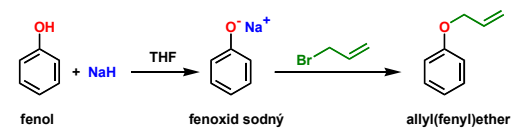
9

14. Etery, thioxy a sulfidy
Organická chemie

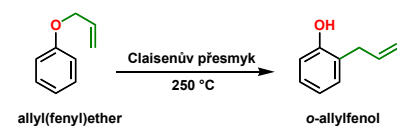

Reakce etherů: Claisenův přesmyk

- allyl(aryl) ethery

- do *ortho* polohy

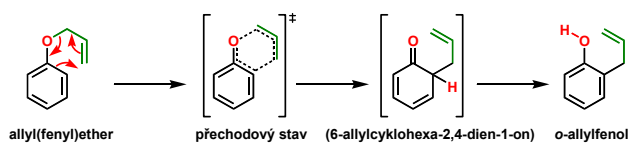
10

14. Etery, thioxy a sulfidy
Organická chemie

Reakce etherů: Claisenův přesmyk

- mechanismus

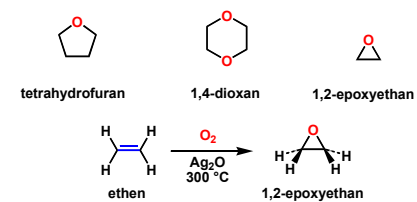

11

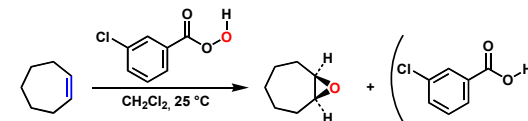
14. Etery, thioxy a sulfidy
Organická chemie

Cyklické ethery: Epoxidy

- v laboratoři – oxidací alkenů s **peroxykyselinou** RCOOOH

12

14. Etery, thioxy a sulfidy
Organická chemie

Cyklické ethery: Epoxidy

- mechanismus

alken + peroxokyselina → epoxid + kyselina

cyklohexen → trans-2-chlorocyclohexanol → 1,2-epoxykyclohexan + H₂O + NaCl

bromhydrin → epoxid + Br⁻

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Reaktivita epoxidů: Kyselc katalyzované otevírání epoxidů

- příprava vicinálních glykolů – 1,2-diolů

oxiran (ethylenoxid) → ethylenglykol (ethan-1,2-diol)

- mechanismus

1,2-epoxykyclohexan → trans-cyklohexan-1,2-diol + H₃O⁺

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Reaktivita epoxidů: Kyselc katalyzované otevírání epoxidů

- otevírání - halogenovodík HX

X = F, Br, Cl, I

- mechanismus – primární a sekundární – nukleofil atakuje méně stericky bráněnou polohu

1,2-epoxypropan → 1-chloropropan-2-ol (90 %) + 2-chloropropan-1-ol (10 %)

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Reaktivita epoxidů: Kyselc katalyzované otevírání epoxidů

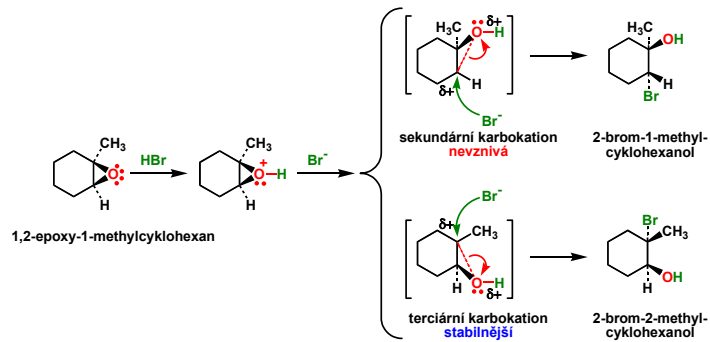
- terciární - mechanismus S_N1

1,2-epoxy-2-methylpropan → 2-chlor-2-methylpropan-1-ol (60 %) + 1-chlor-2-methylpropan-2-ol (40 %)

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Reaktivita epoxidů: Kyselé katalyzované otevírání epoxidů

- složitější mechanismus – současně rysy mechanismu S_N1 a S_N2

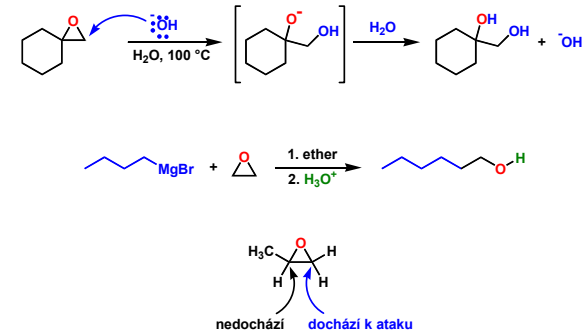

17

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Reaktivita epoxidů: Bazicky katalyzované otevírání epoxidů

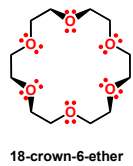

18

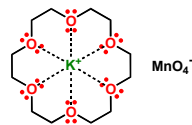
14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Crownethery

x-crown-y

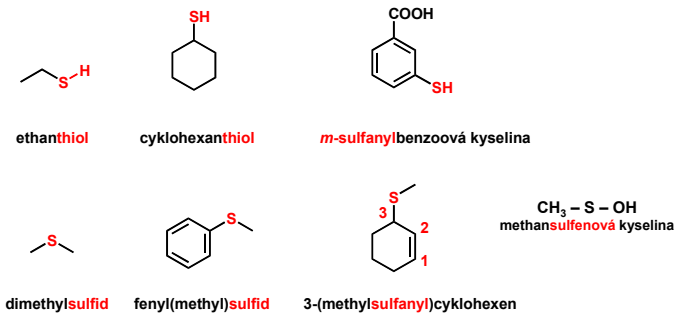
19

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Thiohy a sulfidy

Sloučeniny s dvouvalnou sírou – formálně odvozené od sulfanu
Thiohy – R-S-H – sulfidy – R-S-R'
- skupina SH – sulfanylová (merkaptó) – sufix -thiol

20

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Disulfidy

Sloučeniny s dvou vaznou sírou – s vazbou S–S
Disulfidy

alkyl(alkyl)**disulfid**

21

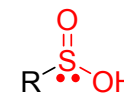
14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

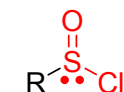
Deriváty sulfinových kyselin a sulfoxidy

Sloučeniny se čtyřvaznou sírou

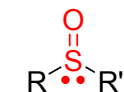
alkyl**sulfinová** kyselina

alkyl**sulfinylchlorid**

alkyl(alkyl)**sulfoxid**

22

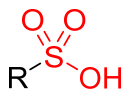
14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

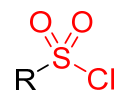
Deriváty sulfonových kyselin a sulfony

Sloučeniny se šestivaznou sírou

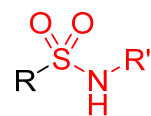
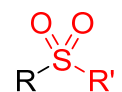
alkyl**sulfonová** kyselina

alkyl**sulfonylchlorid**

alkyl(alkyl)**sulfon**

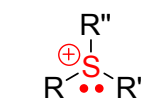
N-alkyl alkyl**sulfonamid**

23

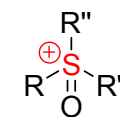
14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Sloučeniny s nábojem na síře

trialkyl **sulfonium**

trialkyl **sulfoxonium**

24

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Heterocyklické sloučeniny obsahující síru v kruhu

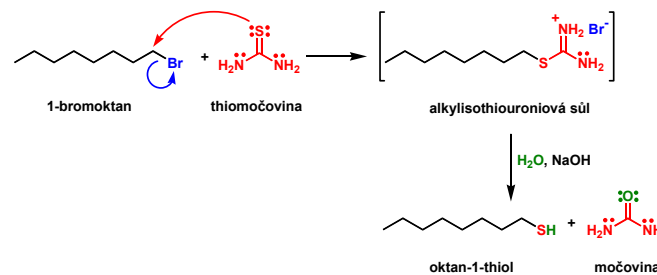
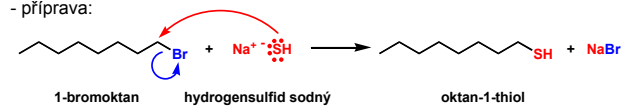
25

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Thioly

- nepříjemný zápach,
- příprava:

26

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

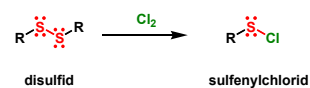
Thioly - Disulfidy

- oxidace thiolů na disulfidy

- disulfidy – v bílkovinách - sekundární struktura – cystein - cystin

- příprava sulfenylchloridů

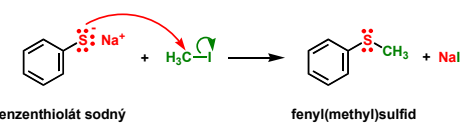
27

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Sulfidy

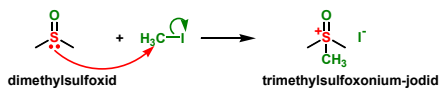
- příprava – reakce thiolů s halogenalkany

- reakce sulfidů

- reakce sulfoxidů

28

14. Etery, thiohy a sulfidy
Organická chemie

Sulfidy

- reakce sulfidů

fenyl(methyl)sulfid fenyl(methyl)sulfoxid fenyl(methyl)sulfon

dimethylsulfoxid (DMSO)

29

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Příprava sulfinových kyselin: adice Grignardových činidel na oxid siřičitý

mechanismus

30

16. Karboxylové kyseliny a nitrily
Organická chemie

Nukleofilní adice sulfonium-ylidů: Coreyho-Chaykovskyeho reakce

- příprava epoxidu z aldehydu – reakce trialkylsulfonium-halogenidů

sulfonium-ylid (sulfuran) sulfoxonium-ylid

31

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Další reakce sloučenin síry

- oxidace thiolů

benzthiol benzensulfenová kyselina benzensulfinová kyselina benzensulfonylová kyselina

- redukce sulfonylchloridů

Zn, H₃O⁺ - na thioły

Zn, H₂O - na sulfinové kyseliny

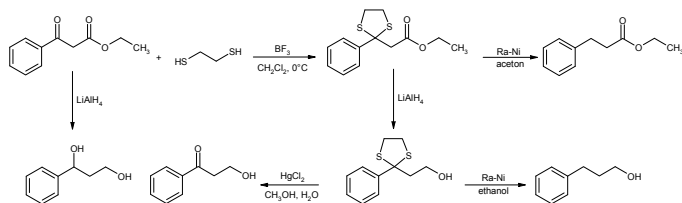
Na₂SO₃, NaOH - na sulfonylové kyseliny (Na soli)

32

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Další reakce sloučenin síry

- využití dithiolanů a dithianů

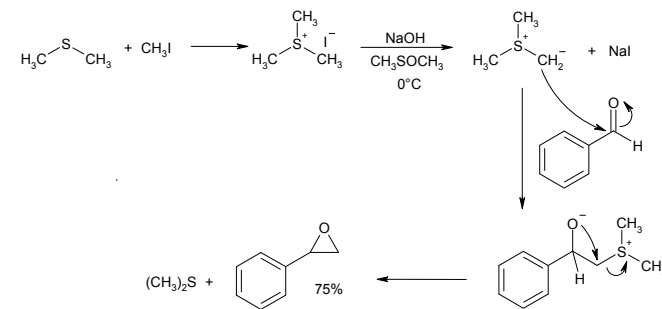
33

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

Sulfidy

- příprava epoxidu z aldehydu – reakce trialkylsulfonium-halogenidů

34

14. Etery, thioły a sulfidy
Organická chemie

